

LUNDS
UNIVERSITET

Institutionen för psykologi
Psykologprogrammet

Skillnader i självbild hos flickor och pojkar från individualistiska och kollektivistiska kulturer

Ekaterina Johansson
Psykologexamensuppsats. 2013

Handledare: Eva Hoff
Examinator: Karin Stjernkvist

Sammanfattning

Denna studie undersökte skillnader i konstruktion av självkänsla hos barn med individualistisk och kollektivistisk bakgrund med hjälp av instrumentet *Jag tycker jag är*. Studien undersökte även könsskillnader i olika aspekter av självkänsla både mellan de kulturella grupperna och inom dessa. Urvalet bestod av 731 personer. Barn med kollektivistisk kulturell bakgrund skattade sig lägre än svenska barn på subskalor som mäter relationer och sociala emotioner. Könsskillnader såg olika ut för de två kulturella grupperna. Svenska flickor skattade sig lägre än svenska pojkar på subskalor som mäter grundsjälvkänsla, fysiska egenskaper, färdigheter och psykiskt välmående. Det fanns inga signifikanta könsskillnader i den kollektivistiska gruppen. Effekstorlekar i denna studie var låga, vilket är normal nivå för studier om tvärkulturella skillnader i självkänsla och om könsskillnader.

Sökord: självkänsla, självbild, individualism, kollektivism, independens, interdependens, könsskillnader, barn, ackulturation.

Abstract

This present study examined differences in construal of self-esteem by children with individualistic and collectivistic cultural backgrounds measured by the Swedish scale *Jag tycker jag är (I think I am)*. The study also examined gender differences on different facets of self-esteem, both between and within the culture groups. There were 731 participants in the sample. The collectivistic children scored lower on the subscales measuring relations and social emotions. The patterns of gender differences were different within the groups. Swedish girls scored lower than Swedish boys on the subscales measuring general self-esteem, physical qualities, skills and affect. There were no statistically significant gender differences in the collectivistic group. The effect sizes were mostly low which is normal for cross-cultural and gender studies of self-esteem.

Keywords: self-esteem, self-concept, individualism, collectivism, independence, interdependence, gender differences, children, acculturation.

Innehållsförteckning

Självkänsla: definition 5**Utveckling av självkänsla 6***Generell känsla av värde 7**Generell känsla av förmåga 8**Domänspecifika perceptioner 9**Självkänsla och självvärderande känslor 10**Självkänsla: modell 10***Tvärkulturell forskning om självkänsla 12***Individualism och kollektivism 13**Konstruktion av självkänsla i individualistiska och kollektivistiska samhällen 13**Ackulturation 14**Könsskillnader i konstruktion av självkänsla 15**Västerländska instrument och österländsk självkänsla 16***Syfte 17****Metod 18***Deltagare 18**Bortfall 19**Mätinstrument 19**Procedur 20**Dataanalys 20**Etik 21***Resultat 21***Skillnader mellan individualistisk och kollektivistisk grupp som helhet 21**Könsskillnader mellan grupperna 22**Könsskillnader inom grupperna 23***Diskussion 25***Metoddiskussion 30***Förslag till framtida forskning 33****Slutsatser och implikationer 33****Referenslista 35**

Självkänsla är ett av de mest undersökta temana i modern psykologi (Mruk, 2006). Sedan 1890 då William James först föreslog termen har det publicerats drygt 25 000 artiklar om ämnet i PsycInfo-databasen (sökord: "self-esteem"). Antalet undersökningar växer ständigt.

Varför är det så populärt? Baumeister, Campbell, Krueger och Vohs (2003) visade i sin stora metaanalys att det finns ett samband mellan självkänsla och upplevelse av lycka. Vem vill inte vara lycklig? Självkänsla påverkar vårt välmående, våra relationer till andra och vårt beteende. Självkänsla kan även påverka vår fysiska hälsa. Det negativa sambandet mellan självkänsla och psykopatologi är särskilt tydligt i DSM-IV-TR, som innehåller många referenser till självkänsla i olika diagnostiska sammanhang (Zeigler-Hill, 2011).

Konstrueras självkänsla på samma sätt i olika kulturer? Fynden i tvärkulturell forskning och i en av dess variationer, ackulturationsstudier, som undersöker hur självbilden förändras när personer flyttar till en annan kultur, har inte varit konsistenta. I denna typ av forskning brukar kollektivist jämföras med individualister, varvid personer från Östasien (oftast Kina, Japan och Sydkorea) oftast representerar kollektivism och personer från USA och Kanada (mer sällan från Västeuropa) – individualism. Uppgifter om andra länder är sporadiska. Det saknas exempelvis studier om svenska barn och barn med utländsk bakgrund som bor i Sverige.

En annan intressant aspekt är könsskillnader i konstruktion av självkänsla. Är de mer utpräglade för vissa kulturella grupper än för andra? Det finns inte sådana studier om svenska barn med olika kulturella bakgrunder. Samtidigt utav drygt 9,5 miljoner personer som bor i Sverige är 1,5 miljoner födda utomlands (SCB, 2013). Statistiken visar en fortsatt stabil folkökning i Sverige, som till största del beror på en fortsatt hög invandring. Andelen barn som immigrerar till Sverige har ökat de senaste åren och var förra året cirka 25 procent av den totala invandringen (SCB, 2013).

Denna studie undersöker skillnader i konstruktion av självkänsla hos barn med individualistisk bakgrund och barn med kollektivistisk bakgrund i Sverige. Studien undersöker även könsskillnader mellan och inom de kulturella grupperna.

Självkänsla: definition

Forskare definierar självkänsla och dess uppkomst på olika sätt; många tar begreppet för givet eller definierar det väldigt brett (Mruk, 2006). I stora drag är det dock möjligt att urskilja tre inriktningar: inriktning som betonar individens upplevelse av kompetens,

inriktning som betonar individens upplevelse av eget värde och inriktning som betonar både kompetens och värde (Mruk, 2006). Olika inriktningar har olika utgångspunkter, olika fokus och olika metodologier, vilket har lett till att det råder en ”begreppslabyrint” på forskningsfältet.

Definitionen av självkänsla som kompetens var först föreslagen av James (1890, refererat till i Wells & Marwell, 1976). Den involverar två olika uppsättningar attityder: hur personen upplever sig själv gentemot en viss egenskap eller förmåga (”real self”) och hur han eller hon skulle vilja vara (”ideal self”). Arbeten som utgår ifrån James definition har en tendens att fokusera på beteendefall samt på graden av diskrepans mellan realsjälvet och idealsjälvet. Definition av självkänsla som värde var först föreslagen av Rosenberg (1965), som utgår ifrån Meads (1934) perspektiv på utveckling av självet som socialt objekt. Rosenberg (1965) definierar självkänsla som en bedömning av eget själv som individen gör och vidmakthåller. Denna bedömning uttrycker en attityd av godkännande eller icke-godkännande. Tredje definition kombinerar faktorerna värde och kompetens (Gecas, 1982; Harter, 2008; Johnson, 2003; Tafarodi & Milne, 2002; Tafarodi & Swann, 1995). Dessa två komponenter av självkänsla (känsla av eget värde och känsla av kompetens eller förmåga) interagerar med varandra, vilket gör att skillnaden mellan dem suddas ut på empirisk nivå; det är dock konceptuellt viktigt att skilja på dem (Gecas, 1982).

Denna studie utgår ifrån den tvåfaktoriella definitionen av självkänsla: självkänsla är både upplevelse av eget värde och upplevelse av egen kompetens. Nedan presenteras författarens syn på utveckling av självkänsla. Detta är avsett att tydliggöra hur och varför olika komponenter av självkänsla operationaliseras som de gör i studien.

Utveckling av självkänsla

I detta avsnitt belyses kortfattat flera relevanta faktorer som har inverkan på utveckling av självet och på olika komponenter av självkänslan. Generell känsla av värde och generell känsla av förmåga utgör tillsammans den affektiva komponenten av självkänsla, grundsjälvkänsla. Grundsjälvkänsla utvecklas under tidiga interaktioner med vårdnadshavarna och är som en följd till stor del omedveten. Kontinuiteten av subjektiva emotionella upplevelse från spädbarnsålden till vuxenåldern gör att grundsjälvkänsla påverkar hela livscykeln. Allteftersom barnet mognar, utvecklar det även en mer medveten förmåga att bedöma sig själv inom olika domäner.

Generell känsla av värde

Självkänsla är det basala värdet som vi tillskriver våra personligheter (Jacoby, 1996). Perception av eget värde byggs på känslan av att finnas – känslan av självet. Känslan av självet är den tidigaste perceptionen av ens existens som en separat enhet (Mahler, Pine & Bergman, 1975; Stern, 1995; Trevarthen & Aitken, 2001). Spädbarnet utvecklar känslan av att finnas (känslan av självet) och känslan av att ha värde (självkänslan) genom samspel med sina vårdnadshavare. Trots att dess själv har sitt egna initiativ och är distinkt, är det kontinuerligt beroende av vårdnadshavarna, som på det viset har ett stort inflytande på spädbarnets utveckling.

Människan har en basal drift och förmåga att dela psykologiska tillstånd med andra och det bestämmer strukturen av mänskliga interaktioner från födseln (Fonagy, Gergely & Target, 2007). Affektintoning – en förmåga att veta vad den andra personen upplever subjektivt och att dela denna subjektiva upplevelse med denna andra person – är en mekanism genom vilken spädbarnet upptäcker vilka aspekter av dess upplevelse som är acceptabla att dela med sig av och vilka som inte är det beroende på hur vårdnadshavare tar emot dem (Stern, 1991).

Tillräckligt gott samspel med ömsesidig affektintoning är väldigt viktigt, men det inkluderar även möjligheter för eget utrymme. Enligt Winnicott (2003/1971) kan barnet upptäcka sitt inre när det är ensamt i någon annans närvaro. Om barnet får en möjlighet att vara för sig själv när det behöver det, utvecklar det en känsla att det har förmåga att vara för sig själv och rätt till att ha egen tid och utrymme för att syssla med sina egna aktiviteter (Jacoby, 1996). Det kan hända att vårdnadshavarna är för oroliga för barnet eller behöver barnets bekräftelse för mycket. Då ger de inte barnet eget utrymme när det behöver det. Det leder till att barnet utvecklar en känsla att det bara är accepterat om det visar kärlek för de andra (Jacoby, 1996). Ett motsatt scenario är att vårdnadshavarna lämnar barnet ensamt för mycket. Det leder till att barnet utvecklar en känsla att det ska vara tacksamt om någon vill tillbringa tid med det, samt en känsla att det kommer att bli lämnat förr eller senare.

Samspelet mellan barnet och föräldern kan ta olika former, och ett relativt vanligt mönster är att kvalitén i interaktionen beror på föräldrarnas humör för mycket (Jacoby, 1996). Förändringar i samspelet och klimatet är oundvikliga och dessutom gynsamma för barnets utveckling. Spädbarnet och senare barnet behöver dock en viss kontinuitet i samspelet med föräldrarna; annars kan det inte utveckla och bibehålla grundtillit.

Spädbarnets och barnets interaktioner med vårdnadshavaren blir så småningom internaliserade som generella idéer och förväntningar (Bowlby, 1969; Stern, 1991; Vygotsky, 1983/1931). Dessa generella idéer eller representationer av interaktioner med vårdnadshavaren är aktiva med eller utan verbalisering och barnet kan ”framkalla den andre” även om det är ensamt. Det betyder att om barnet älskar att leka med sin mor kommer det att senare njuta av leken på egen hand (Winnicott, 2003/1971). Dessa generella förväntningar är väldigt viktiga i utveckling av självkänsla – i dess emotionella ”födelse” – samt i utveckling av dess olika manifestationer.

Utveckling av känsla av eget värde beror således på hur samspelet mellan vårdnadshavaren och spädbarnet (och senare barnet) fungerar. I de fall där ömsesidig affektintoning fungerar bra, vårdnadshavaren har en förmåga att uttrycka genuin kärlek för spädbarnets och senare barnets själva existens samt ger det eget utrymme när det behöver det, utvecklar barnet en frisk och stabil känsla av eget värde med en grund i det omedvetna. Det lär sig att känna igen sina inre tillstånd och acceptera dem, eftersom de blev igenkända och accepterade av barnets vårdnadshavare. Barnet utvecklar då även grundtillit gentemot omvärlden.

Basal mindervärdeskänsla härstammar å andra sidan ur motsvarande negativ upplevelse av självet som utvecklas till följd av mindre positiva interaktioner med vårdnadshavaren. När spädbarnet eller barnet känner sig icke-älskvärdt och avvisat, utvecklar det benägenhet för skam (Jacoby, 1996). Enligt Tomkins (1987) hypotes observeras de första tecknen av skam i samband med aktiverat intresse. Skam sätter gränser för intresse och behov av att utforska vilket blir alltmer aktuellt i takt med barnets utveckling.

Generell känsla av förmåga

Behov av att utforska blir allt viktigare efterhand som barnet utvecklas fysiskt, kognitivt och socialt. Samspelet med föräldrarna har en fortsatt stor betydelse och avgör i vilken utsträckning barnet kommer att våga utforska världen och lita på sin egna förmåga. Barnet söker upp sina föräldrar när det är upprört eller står inför utmaningar. På det viset reglerar anknytningssystemet behov av utforskande och behov av närhet och trygghet (Mikulincer & Shaver, 2007). Hur föräldrarna förhåller sig till barnets utforskandebeteende är en faktor i utveckling av generell känsla av förmåga: de kan antingen förmedla till barnet att de litar på dess förmåga samtidigt som de finns närvarande vid fara (”trygg bas”) – eller inte. Dessa attityder internaliseras så småningom av barnet.

Faserna ”Självständighet kontra blyghet och tvivel” (motsvarar cirka två- till treårsåldern) och ”Initiativ kontra skuld känsla” (fyra- till femårsåldern) i Eriksons (1959) psykosociala teori belyser hur generell känsla av förmåga utvecklas hos barnet. Om grundtillit och basal känsla av eget värde under de tidiga interaktionerna med vårdnadshavarna inte utvecklats tillräckligt eller förlorats, om pottränning var för tidig eller för hård eller om barnets vilja var ”sönderslagen” av överkontrollerande vårdnadshavare, kommer skam samt tvivel om den egna förmågan till oberoende och kontroll.

Det fyra-femåriga barnet utvecklas vidare fysiskt, språkligt, kognitivt och socialt. Det börjar ta egna initiativ, utforma och åstadkomma sina mål och tävla med andra i allt högre utsträckning. I det optimala fallet får barnet stöd av vuxna eller mer kompetenta jämnåriga. Proximal utvecklingszon (Vygotsky, 1983/1931) är ett nyttigt begrepp som förklarar hur lärande sker och betonar betydelse av kompetenta vuxna och kamrater som underlättar barnets utveckling. Proximal utvecklingszon är avståndet mellan barnets aktuella utvecklingsnivå, som bestäms av problemlösning på egen hand, och problemlösning under vuxnas vägledning (eller i samverkan med mer kompetenta jämnåriga). I varje kultur lär sig barn färdigheter som är aktuella för denna kultur och uppskattas där (Rogoff, 2003). Genom att ge feedback till barnet (både icke-verbalt och verbalt) lär föräldrarna det att koppla framgångar med känsla av förmåga och misslyckande med känsla av oförmåga eller inkompetens.

Om inte vårdnadshavarna skapar en stödjande miljö kring barnet, kan det leda till försämrad inläring och utveckling samt till skam och en känsla av att vara inkompetent.

Barnet förvärvar således antingen en generell känsla av förmåga och skicklighet eller en känsla av underlägsenhet i samspelet med sina föräldrar. Grunden till detta läggs mellan noll och sex år utifrån Eriksons (1959) psykosociala teori och bestäms till stor del av kvalitén av samspelet med vårdnadshavarna.

Domänspecifika perceptioner

Allteftersom barnet fortsätter utvecklas blir dess självbedömningar mer medvetna och specifika. Runt sexårsåldern börjar barnet skolan och här blir lärandet nyckelfrasen. Lärande sker i skolan, på fritiden, hemma och med vänner. Det motsvarar fasen ”Flitighet kontra underlägsenhetskänslor” (sex- till tolvårsåldern) och fasen ”Identitet kontra identitetsdiffusion” (tretton- till artonårsåldern) i Eriksons (1959) psykosociala teori. Om utvecklingen går som den ska med hjälp av fungerande miljö, kommer barnet och senare tonåringen vidareutveckla känsla av inre förmåga och skicklighet inom specifika domäner.

Efterhand som barnet blir äldre, desto viktigare blir det för det att skilja mellan generella självbedömningar (”Jag är en värdefull person” och ”Jag är duktig i det mesta”) och dem som avspeglar individens känsla av duglighet i specifika domäner (Harter, 2008). Ouveinen-Birgerstam (1999) väljer ut fem sådana specifika domäner: (1) fysiska egenskaper, (2) färdigheter, talanger och begåvning, (3) psykiskt välmående, (4) relationer till föräldrarna och familjen och (5) relationer till andra. Individens självbedömningar i dessa specifika domäner motsvarar det som brukar kallas för självförtroende.

Självkänsla och självvärderande känslor

Grundsjälvkänsla (generell känsla av värde och generell känsla av förmåga) är involverad i reglering av en klass av känslomässiga tillstånd som kallas för självvärderande känslor (”feelings of self-worth”) (Brown & Dutton, 1995; Butler, Hokanson & Flynn, 1994). På den positiva sidan finns en känsla av att vara stolt eller nöjd med sig själv, och på den negativa sidan – en känsla av att vara förnedrad eller en känsla av skam. Enligt Brown och Dutton (1995) är självkänsla och självvärderande känslor inte samma sak, då självkänsla är en stabil aspekt av ens personlighet medan självvärderande känslor (skam och stolthet) fluktuerar som respons på inre förändringar samt på förändringar i miljön. Självvärderande känslor är således situationsbundna och involverar en perception av diskrepans mellan ens idealsjäl och realsjäl. Nivån på grundsjälvkänsla avgör om individen bevarar självvärderande känslor och/eller hur snabbt han eller hon återställer dem till neutral eller positiv nivå i olika situationer (Brown & Dutton, 1995).

Vilken funktion fyller självvärderande känslor? Scheff (2000) hävdar att självvärderande känslor som skam och känslor av att vara förödmjukad, kränkt, generad och dylikt är reaktioner på avvisande och upplevelse av eget misslyckande och inkompetens. Individen upplever då att hans eller hennes relationer är hotade. Skam enligt Scheff (2000) väcks till och med av mindre hot till sociala band, då människor är extremt känsliga för exakt mängd av respekt som de får. Skam och genans finns således inneboende i alla sociala interaktioner. Det ligger i linje med sociometerteorins syn på självkänslsystemet som på ”sociometer”, som upprätthåller och vidmakthåller interpersonella relationer genom att indikera graden av upplevd inklusion eller exklusion (Leary, Tambor, Terdal & Downs, 1995).

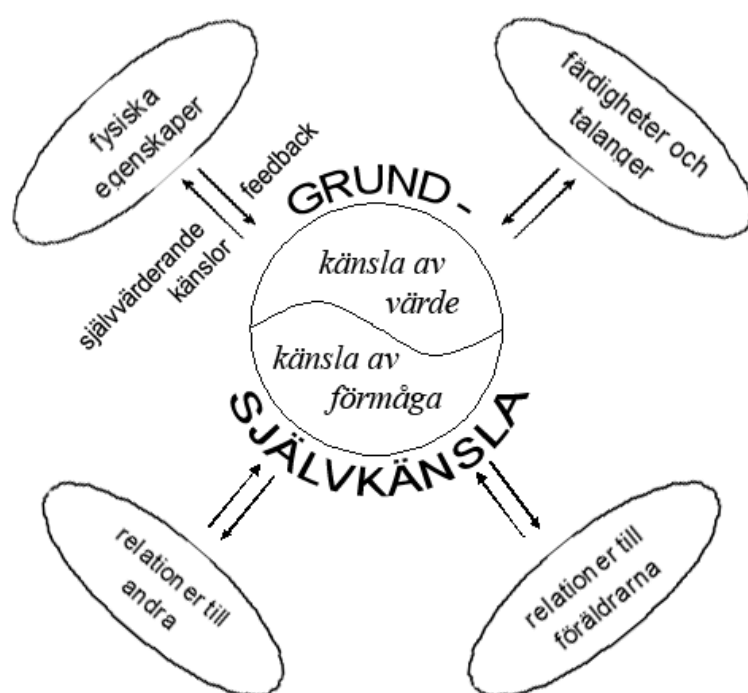
Självkänsla: modell

I Figur 1 presenteras en sammanfattande modell, där olika komponenter av självkänsla beskrivna ovan kombineras. Denna modell ligger till grund för detta arbete. Kärnan i

modellen är grundsjälvkänsla som utvecklas under tidiga interaktioner med vårdnadshavarna och som avspeglar ens generella upplevelse av eget värde och egen förmåga. Grunden till både generell känsla av värde och generell känsla av förmåga läggs under spädbarnsåldern och tidig barndom och är därför till stor del omedveten. Efterhand som barnet fortsätter utforska världen och sig själv i olika sammanhang och utvecklas kognitivt och socialt, utvecklar det domän-specifika perceptioner av sig själv. Feedback, som han eller hon får inom de olika domänerna, väcker självvärderande känslor. Grundsjälvkänsla och självvärderande känslor utgör en affektiv komponent av självkänsla, medan domän-specifika perceptioner utgör dess kognitiva komponent. I Figur 1 presenteras fyra av fem specifika domäner relevanta för barn som nämns av Ouviaen-Birgerstam (1999) (se ovan). Komponenten Psykiskt välmående är affektiv till sin natur, därför presenteras den inte bland de specifika kognitiva domänerna i Figur 1. I Tabell 1 framställs en sammanfattande klassifikation av olika komponenter av självkänsla med indelning i affektiva och kognitiva komponenter.

Figur 1

Modell av självkänsla

Tabell 1

Affektiva och kognitiva komponenter av självkänsla

		Komponent av självkänsla	
		Kognitiv	Affektiv
Domänspecifika perceptioner	Fysiska egenskaper	x	
	Talanger, färdigheter och begåvning	x	
	Relationer till föräldrar och familj	x	
	Relationer till andra	x	
	Psykiskt välmående		x
Grundsjälvkänsla	Generell känsla av värde		x
	Generell känsla av förmåga		x
Självvärderande känslor			x

Tvärkulturell forskning om självkänsla

Enligt McCrae och Costas (1999) universella personlighetsmodell är självbild, tillsammans med temperament och typiska anpassningsmönster, en av kärnkomponenterna i personligheten. Självbild, temperament och typiska anpassningsmönster interagerar dynamiskt. Eftersom typiska anpassningsmönster påverkas av kulturen är det logiskt att anta att självbilden och dess evaluerande komponent självkänsla delvis konstrueras av kulturen (Benet-Martínez & Oishi, 2008). Individer skaffar sig mening och resurser från sin kultur när de konstruerar sina själv i samspel med andra, samtidigt som dessa delade meningar och resurser utformar den kulturella verkligheten (Heine & Lehman, 2004). Kulturella processer omger oss och involverar ofta subtila och underförstådda händelser som tas för givet samt olika sätt att göra saker på, vilket kräver öppna ögon, öron och sinne för att kunna märka och förstå (Rogoff, 2003). Barn anammar dessa underförstådda meningar väldigt snabbt (Rogoff, 2003). Kultur är till stor del osynlig för sina medlemmar: det som är unikt för en kultur är omöjligt att skilja från det människor tror är en mänsklig natur (Heine, Lehman, Peng & Greenholtz, 2001).

Triandis (1996) analyserade olika definitioner av kulturen och fann att ”det råder en allmän enighet om att kulturen består av delade element som tillhandahåller standarder för uppfattning, troende, bedömning, kommunikation och agerande bland dem som delar ett språk, en historisk period och ett geografiskt läge” (s. 408). Intresse för kulturer och kulturella

skillnader i olika forskningsfält inom psykologi har vuxit under senare år (Mruk, 2006). Det dominanta temat inom tvärkulturell forskning om självkänsla är jämförelse av kollektivistiska och individualistiska kulturer (Brewer & Chen, 2007).

Individualism och kollektivism

Hofstede (1980) identifierade individualism som en av primära dimensioner av kulturell variation i organisatoriska värderingar och sedvanor. Enligt Hofstede (1980) betonar individualistiska samhällen ”jag”- medvetande, autonomi, känslomässigt oberoende, individuell initiativ, rätt till privatliv, hedonism, ekonomisk trygghet, behov av en specifik vänskap och universalism. Kollektivistiska samhällen betonar å andra sidan ”vi”- medvetande, kollektiv identitet, känslomässigt beroende, gruppsolidaritet, gemenskap, plikter och skyldigheter, behov av stabila och förutbestämda relationer, gruppbeslut och partikularism (se även Hui och Triandis, 1986).

I de flesta västerländska kulturer baseras kärnan av definitionen av självet på autonomi och separation från andra, medan självbilden i österländska kulturer definieras utifrån social inbäddning (”embeddedness”) och interdependens bland individer som ingår i ingruppen (Brewer & Chen, 2007). Denna distinktion har refererats till som ett kulturellt attribut (individualism kontra kollektivism) och som en psykologisk variabel (independent kontra interdependent konstruktion av självet; idiocentrism kontra allocentrism). På ett eller annat sätt handlar alla dessa definitioner om att individer huvudsakligen betraktas antingen som separata och autonoma eller som sammanbundna med andra och inbäddade i interdependenta sociala relationer, tillsammans med normativa föreskrifter och värderingar (Brewer & Chen, 2007). Denna skillnad kan illustreras med en individualistisk och kollektivistisk variant av samma idiom: ”att *sälja* skinnen innan björnen är skjuten” (svensk variant) och ”att *dela* skinnen innan björnen är skjuten” (ryska variant).

I ett kollektivistiskt samhälle förklaras beteende i termer av hur det avspeglar kulturella normer: framgångar tillskrivs den hjälp som erhålls från andra medan misslyckande förklaras med bristande ansträngning (Wang & Ollendick, 2001). I en individualistisk kultur förklaras beteende däremot i termer av personligheten, egenskaper, principer och attityder: framgångar tillskrivs egen ansträngning och förmågor, och misslyckande attribueras till yttre faktorer (Wang & Ollendick, 2001).

Konstruktion av självkänsla i individualistiska och kollektivistiska samhällen

Empiriska studier om skillnader i hur självkänsla konstrueras i individualistiska och kollektivistiska kulturer har systematiskt visat att östasiater och östasiatiska

minoritetsgrupper, som oftast representerar kollektivistisk kultur i tvärkulturell forskning om självkänsla, rapporterar lägre nivåer av självkänsla än personer med individualistisk bakgrund (Benet-Martínez & Oishi, 2008). Genomsnittliga poäng på global självkänsla i Japan är till exempel en till två standardavvikelse lägre än i prototypiska individualistiska länder som Kanada (Campbell et al., 1996) och Australien (Feather & McKee, 1993). Skillnader i självkänsla har hittats mellan individualistiska USA och kollektivistiska Hong Kong (Kwan, Bond & Singelis, 1997) samt mellan individualistiska Storbritannien och kollektivistiska Spanien (Tafarodi & Walters, 1999). Ett senare exempel på en sådan skillnad är en omfattande internationell undersökning där Rosenbergs skala administrerades på 53 nationer (Schmitt & Allik, 2005).

Eventuella förklaringar till lägre rapporterad självkänsla hos representanter av kollektivistiska kulturer inkluderar social önskvärdhet kopplat till andra kulturella ideal, vilket inte fångas av individualistiska mätinstrument (Brewer & Chen, 2007; Hannover, Birkner & Pöhlman, 2006; Kitayama, Markus, Matsumoto & Norasakkunkit, 1997; Schmitt & Allik, 2005), tendens att jämföra sig uppåt vilket leder till att individer skattar sig lägre (Chung & Mallery, 1999/2000) och naiv dialekticism som tar sig uttryck i attitydinell ambivalens, vilken *inte* har negativ laddning i östasiatiska kulturer (Spencer-Rodgers, Peng, Wang & Hou, 2004).

En annan förklaring är att utveckling av kognitiva och affektiva komponenter av självkänsla främjas i olika kulturer i olika utsträckning, vilket inte fångas av Rosenbergs (1965) skala som är endimensionell. Tafarodi och Swann (1996) menar att högt kollektivistiska kulturer främjar utveckling av den affektiva komponenten av självkänsla ("self-liking") och att högt individualistiska kulturer främjar utveckling av den kognitiva komponenten av självkänsla ("self-competence"). Kollektivister får lägre poäng på den kognitiva komponenten och lika eller högre poäng på den affektiva komponenten jämfört med individualister (Cai, Brown, Deng & Oakes, 2007; Schmitt & Allik, 2005; Tafarodi & Swann, 1996). I studier som mäter självkänsla med implicita metoder har det inte heller funnits några tvärkulturella skillnader för självkänsla (Kitayama & Karasawa, 1997; Kobayashi & Greenwald, 2003; Yamaguchi et al., 2007). Enligt Gawronski och Bodenhausen (2006) är implicita attityder påverkade av affektiva associationer i högre utsträckning än av kognitiva evalueringar.

Ackulturation

Ett alternativt tillvägagångssätt för att bedöma kulturens roll i konstruktion av självkänsla är att undersöka ackulturerande individer. I många fall av migrering "kolliderar"

individens kulturellt konstruerade själv med den nya kulturens meningssystem och individen måste förändras för att kunna anpassa sig. Ackulturationsstudier gör det möjligt att identifiera förändringar i självbilden som individer upplever när de kommer till en ny kultur (Heine & Lehman, 2004).

Heine och Lehman (2004) undersökte hur ackulturation påverkar evaluerande komponent av självbilden – självkänsla uppmätt med hjälp av Rosenbergs (1965) skala – och visade att självkänsla är tätt kopplad till västerländska kulturella värderingar. De utförde en serie av studier som tyder på att begreppet ”självkänsla” har en betydlig västerländsk kulturell komponent och att när individer exponeras för en ny kultur rör sig deras självkänsla mot nivåer som är normativa för den nya kulturen (Heine & Lehman, 2004). I deras studie rapporterade japaner (kollektivist) högre självkänsla efter att ha tillbringat flera månader i Kanada, och kanadensare (individualister) – lägre självkänsla efter att ha tillbringat flera månader i Japan.

Skillnader i självkänsla hos infödda och immigrerade barn och tonåringar har inte undersökts särskilt mycket, och fynden är inte helt konsistenta. De studier som finns tyder generellt sett på att självkänsla hos immigrerade barn inte är lägre jämfört med infödda barn (Leondari, 2001; Slonim-Nevo & Sharaga, 2000). I en norsk studie var självevalueringar av immigrerade flickor med kollektivistisk bakgrund sammantaget mer positiva jämfört med ursprungligen norska flickor (Stiles, Gibbons, Lie, Sand & Krull, 1998). I en svensk studie var flickor i årskurs 7 och 9, vars mammor härstammar från länder utanför Europa, mer nöjda med sitt utseende än vad svenska flickor var (Hjern, 1998, refererad till i Almqvist, 2006). I en annan norsk studie rapporterade immigrerade flickor å andra sidan mer negativa självevalueringar och mer depressiva tendenser jämfört med norska flickor och pojkar, samt jämfört med immigrerade pojkar (Sam, 1994).

Det saknas fler studier som skulle klargöra hur immigrerade och infödda barn, som skiljer sig på kollektivism-individualism-dimensionen, skiljer sig i konstruktion av självkänsla. För närvarande finns det inga studier som undersökt skillnader i konstruktion av självkänsla mellan svenska och immigrerade barn i Sverige.

Könsskillnader i konstruktion av självkänsla

Barn börjar definiera sig i termer av könsroller väldigt tidigt i sin utveckling (Rogoff, 2003). Gemensamma fynd i studier som undersöker könsskillnader i självkänsla är att män generellt sett verkar vara något nöjdare med sig själva jämfört med kvinnor enligt globala mått av självkänsla (Gentile et al., 2009; Kling, Hyde, Showers & Buswell, 1999), som i

denna studie motsvarar subskalor Generell känsla av värde och Generell känsla av förmåga. Enligt en omfattande metaanalys (Gentile et al., 2009) skattar sig män högre inte bara i generella skalor av självkänsla, utan också i specifika kognitiva domäner som fysiska egenskaper och atletiska egenskaper. Kvinnor skattar sig å andra sidan högre i beteende och moralisk självkänsla. Slutligen finns det inga skillnader mellan män och kvinnor i hur de skattar sig i akademisk kompetens, sociala relationer och psykiskt välmående. Deltagarnas kulturella bakgrund i metaanalysen av Gentile et al. (2009) framgår inte tydligt. Överväldigande majoritet av sådana studier är västerländska, så det är rimligt att anta att de flesta deltagare hade individualistisk bakgrund.

I likhet med Gentile et al. (2009) fann Marčič och Kobal Grum (2011) inga signifikanta könsskillnader i sociala relationer och akademisk kompetens. Till skillnad från Gentile et al. (2009) fann Marčič och Kobal Grum (2011) att kvinnor skattar sig lika högt som män i globala mått av självkänsla och på fysiska och atletiska egenskaper, även om fysiska egenskaper är viktigare för kvinnors självkänsla. Skillnader i fynden kan förmodligen attribueras till att Marčič och Kobal Grum (2009) utförde sin studie i Slovenien, som klassas som utpräglat kollektivistiskt land enligt Hofstedes klassifikation (Hofstede, u.å.).

Studier som kontrasterar könsskillnader i konstruktion av självkänsla mellan olika kulturer eller subkulturer är inte många. En metaanalytisk studie (Kling et al., 1999) ger en oklar bild. Enligt den ena analysen i studien var effektstorleken för könsskillnader bland amerikaner av europeiskt ursprung större än för afroamerikaner. Enligt den andra analysen i studien fanns det inte ett sådant mönster, och författarna förklarade inte sina fynd. Studien undersökte dessutom två stora etniska grupper i USA; studier som undersöker sådana mönster i andra kulturer saknas.

Västerländska instrument och österländsk självkänsla

Forskning om självkänsla bedrivs oftast av forskare från västerländska kulturer eller av forskare som på ett eller annat sätt har koppling till västerländska universitet. Mätinstrumenten, oftast Rosenbergs (1965) skala, som används i forskningen skapades med utgångspunkten i hur självkänsla conceptualiseras och operationaliseras i västerländska kulturer. Det råder olika åsikter på detta forskningsfält huruvida det är ändamålsenligt att använda västerländska instrument för att undersöka självkänsla hos personer från österländska kulturer.

Inre reliabilitet, faktorstruktur och validitet av Rosenbergs (1965) skala prövades i olika kulturer (Schmitt & Allik, 2005; Zhang & Nortilis, 2002). Forskarna fann mönster som

stödjer att begreppet global självkänsla konstrueras likadant i olika kulturer och att skalan verkar tillförlitlig och valid i både individualistisk och kollektivistisk kultur.

Wang och Ollendick (2001) är däremot kritiska mot användning av västerländska mätinstrument på kollektivistiska (kinesiska) barn. De menar att när forskare undersöker självkänsla i en kollektivistisk kultur utgår de ifrån två antaganden: (1) personer i olika kulturer har gemensam föreställning om begreppet självkänsla och strukturen av självkänsla är likadan i olika kulturer, och (2) personer från olika kulturer förstår frågorna på samma sätt och besvarar dem på samma sätt. Wang och Ollendick (2001) menar att dessa antaganden inte behöver stämma överens med verkligheten och att data, som erhålls när västerländska instrument appliceras på österländska populationer, är inget annat än bara specifika svar som i deras fall kineser ger på items. De hävdar att vidare tolkning skulle vara omöjlig och meningslös utan en klar förståelse för vad begreppet betyder i kinesisk kultur (termen ”självkänsla” kan inte ens direkt översättas till kinesiska). Å andra sidan menar Wang och Ollendick (2001) att en sådan forskning med västerländska instrument kan vara ett nyttigt forskningsstadium, så länge forskare inte sätter punkt i sin förståelse och tolkning där.

Då det råder delade åsikter på forskningsfältet, verkar det rimligt att prova använda ett västerländskt instrument för att undersöka mönster av konstruktion självkänsla hos individer från individualistiska och kollektivistiska kulturer, med en viss försiktighet vid tolkning av resultaten.

Syfte

Denna nuvarande studie syftar till att undersöka skillnader i konstruktion av självkänsla hos barn med individualistisk bakgrund och barn med kollektivistisk bakgrund som bor i ett individualistiskt samhälle. Ytterligare ett syfte är att undersöka könsskillnader i konstruktion av självkänsla både mellan och inom grupperna.

Hypotes 1. Barn med individualistisk bakgrund kommer att skatta sig högre på kognitiva subskalor av självkänsla - Fysiska egenskaper; Färdigheter, talanger och förmågor; Relationer till föräldrarna och familjen; Relationer till andra – jämfört med barn med kollektivistisk bakgrund. Barn med kollektivistisk bakgrund kommer att skatta sig högre på affektiva subskalor: Psykiskt välmående, Generell känsla av värde, Generell känsla av förmåga och Självvärderande känslor (se Tabell 1 för klassifikation av komponenter av självkänsla).

Fråga 1. Hur skattar sig flickor med individualistisk bakgrund jämfört med flickor med kollektivistisk bakgrund? Hur skattar sig pojkar med individualistisk bakgrund jämfört med pojkar med kollektivistisk bakgrund?

Fråga 2. Hur skattar sig flickor med individualistisk bakgrund jämfört med pojkar med individualistisk bakgrund? Hur skattar sig flickor med kollektivistisk bakgrund jämfört med pojkar med kollektivistisk bakgrund?

Metod

Denna studie är en del av en pågående omfattande studie vid Psykologiska Institutionen vid Lunds Universitet. Huvudstudien består av en serie projekt som haft fokus på självkänsla hos skolbarn samt dess relation till ett antal andra begrepp. Datainsamlingen genomfördes mellan 2010 och 2012.

Deltagare

I studien deltog 809 barn (454 flickor och 355 pojkar) från mellanstadiet, högstadiet och gymnasiet. Medelåldern är fjorton år både för flickor och för pojkar. Det finns 71 olika språkkombinationer i urvalet, då en del barn talar ett språk hemma (svenska eller något främmande språk) och en del barn använder två eller flera språk hemma (oftast svenska i kombination med något annat språk). Dessa har bedömts avspegla individualistisk kultur, kollektivistisk kultur eller en kombination av dessa. Bedömningen gjordes med hjälp av en mjukvara på Geert Hofstedes hemsida (www.geert-hofstede.com).

Tre grupper valdes initialt ut för denna studie: barn från svenska familjer, barn från individualistiska immigrantfamiljer och barn från kollektivistiska immigrantfamiljer. Gruppen med barn från individualistiska immigrantfamiljer råkade vara för liten ($n = 15$). Eftersom det inte hittats några signifikanta skillnader mellan dem och barn från svenska familjer, slogs de två grupperna ihop (se Tabell 2). Medelåldern för båda grupperna är fjorton år.

Tabell 2

Andelen individualistisk och kollektivistisk kultur i urvalet

Kön	Kultur		Total
	Individualister	Kollektivister	
Flickor	352	58	410
Pojkar	273	48	321
Total	625	106	731

Bortfall

Bortfallet på grund av skolfrånvaro och på grund av att barnen eller deras föräldrar valde att inte delta i studien utgör 16,40 %. Bortfallet på grund av att vissa grupper inte kunde användas för att besvara frågeställningen är 9,64 % av 809. Anledningen till det var att de hade två- eller flerkulturell bakgrund eller att deras kulturella bakgrund inte kunde identifieras. Sammanlagt utgör bortfallet 24,48 %.

Mätinstrument

Mätinstrumentet som användes i denna studie är frågeformuläret ”*Jag tycker jag är*” (Ouvinen-Birgerstam, 1999). Det finns två versioner av ”*Jag tycker jag är*”: en för lågstadiet (L-skala) och en för mellan- och högstadiet (MH-skala). I denna studie användes MH-skalan som innehåller 64 påståenden. Skalan består av fem subskalor: (1) Fysiska egenskaper, (2) Färdigheter, talanger och begåvning, (3) Psykiskt välmående, (4) Relationer till föräldrarna och familjen och (5) Relationer till andra. Ytterligare en fråga lades till till formuläret under datainsamlingen: ”Hemma talar jag oftast <...>. Om du talar ett annat språk hemma, vilket är det (frivilligt att fylla i)?” Det gjordes i syfte att kunna urskilja barn med olika kulturella bakgrunder.

”*Jag tycker jag är*” fick sin nuvarande form och standardiserades i Sverige 1981. Instrumentet utvecklades för forskningsändamål men har använts både i forskningssyften och kliniskt (Ouvinen-Birgerstam, 1999). ”*Jag tycker jag är*” är ett av de tio mest använda bedömningsinstrumenten på BUP (Dunerfeldt, Elmund & Söderström, 2010). Split-half-reliabilitet för alla subskalor ligger mellan 0,82 och 0,93 (Dunerfeldt, Elmund & Söderström, 2010). Instrumentet har även god validitet: dess korrelation med subskalan Självbild i Becks ungdomsskalor är 0,79 (Birgerstam, 2013).

För att kunna testa hypotesen och besvara frågorna sattes items från ”*Jag tycker jag är*” ihop till tre nya subskalor: Generell känsla av värde, Generell känsla av förmåga och Självvärderande känslor. Subskalan Generell känsla av värde inkluderar items ”För det mesta är jag nöjd med mig själv”, ”Jag känner mig älskad hemma” och ”Jag är en lycklig person” (Cronbachs $\alpha = 0,64$). Subskalan Generell känsla av förmåga innehåller items ”Jag är dum i det mesta”, ”Jag har lätt att lära mig”, ”Andra gör saker bättre än jag” och ”Jag ger lätt upp” (Cronbachs $\alpha = 0,56$). Subskalan Självvärderande känslor inkluderar items ”Mina föräldrar är besvikna på mig”, ”Hemma bryr sig ingen om mig”, ”Jag är inte särskilt stolt över mina föräldrar”, ”Jag känner mig ofta ensam” och ”Mina kamrater driver med mig” (Cronbachs $\alpha = 0,60$). Subskalan Självvärderande känslor skapades i analogi med Cai et al. (2007) som

hävdar att det är möjligt att bedöma ens självvärderande känslor genom att be personer skatta i vilken utsträckning de känner emotioner relevanta för självet (skamsen, förnedrad, stolt). Items för subskalan Generell känsla av förmåga och subskalan Generell känsla av värde valdes ut i analogi med existerande mått (Harter, 2012; Rosenbergs, 1965; Tafarodi & Swann, 1995), samt utifrån det teoretiska resonemanget kring utveckling av självkänsla i detta arbete.

Procedur

Forskarna som samlade in data 2010 – 2012 kontaktade skolor i olika län i södra Sverige. En vanlig telefonkatalog användes för att ta initial kontakt med skolorna. Forskarna försökte prioritera skolor som deltog i standardiseringen av ”*Jag tycker jag är*” i början av 1980-talet, men det var inte alltid möjligt på grund av omorganiseringar som skett sedan dess. Antalet skolor som deltog i studien är nära 40. Barnen informerades om vad forskningen innebar för deras del och kunde ta ställning till undersökningen. Vårdnadshavarna till barn yngre än 15 år informerades för att kunna ta ställning till studierna. Frågeformuläret erbjöds bara till barn vars föräldrar gav samtycke till deras deltagande, men det var frivilligt för barnen att delta. Frågeformulären delades ut i klassen och barnen fyllde i dem samtidigt.

Dataanalys

Data bearbetades med hjälp av SPSS (Statistical Package for the Social Sciences). Data uppfyller inte kriterier för t test, då de inte är normalfördelade och varianserna för de flesta subskalorna inte är homogena. I sådana fall rekommenderas det att använda icke-parametriska test (Brace, Kemp & Snelgar, 2009). Icke-parametriskt Mann-Whitneys test användes för att besvara frågeställningarna. Sannolikhetsmässig effektstorlek som gäller för icke-parametriska test räknades ut enligt formeln

$$P_{a>b} = \frac{U}{n_a n_b},$$

där U är U -värde och n_a och n_b är antalet personer i grupp a respektive grupp b (Grissom & Kim, 2005). De mest extrema värdena för P är 0 eller 1, vilket skulle betyda att antingen varje deltagare i grupp a skattar sig lägre än varje deltagare i grupp b , eller att varje deltagare i grupp a skattar sig högre än varje deltagare i grupp b . Det minst extrema resultatet (ingen effekt av kulturell medlemskap i detta fall) är 0,5, vilket skulle betyda att gruppdeltagare från båda grupperna ”överträffar” varandra lika ofta.

Etik

Informerat samtycke erhöles som det beskrivs ovan. Hänsyn har tagits till deltagarnas anonymitet: forskningsmaterialet från de olika studierna bevaras i ett låst skåp och deltagarna är avidentifierade i dataprogrammet som användes för denna studie.

Resultat

Skillnader mellan individualistisk och kollektivistisk grupp som helhet

Deskriptiva data för urvalet är presenterade i Tabell 3.

Icke-parametriskt Mann-Whitneys test visar att det finns statistiskt signifikanta skillnader mellan individualister och kollektivisterna på Självvärderande känslor, $U(1,730) = 270024,50$, $Z = -3,08$, $p = 0,002$, $Mdn_{ind} = 9,00$, $Mdn_{koll} = 7,50$, effektstorlek $P = 0,41$, på Relationer till föräldrarna och familjen, $U(1,730) = 26906,50$, $Z = -3,08$, $p = 0,002$, $Mdn_{ind} = 20,00$, $Mdn_{koll} = 17,00$, effektstorlek $P = 0,41$ och på Relationer till andra, $U(1,731) = 25974,00$, $Z = -3,56$, $p < 0,001$, $Mdn_{ind} = 15,00$, $Mdn_{koll} = 12,00$, effektstorlek $P = 0,39$, varvid kollektivisterna skattar sig lägre (se Tabell 4).

Tabell 3

Medianer, medelvärden och standardavvikelser för olika aspekter av självkänsla hos individualister och kollektivisterna

Subskala	Grupp		Median	Medelvärde	SD	
Generell känsla av värde	Individualister	Flickor	5,0	4,2	2,0	
		Pojkar	5,0	4,8	1,5	
	Kollektivisterna	Flickor	5,0	4,3	2,8	
		Pojkar	5,0	3,9	2,6	
	Generell känsla av förmåga	Individualister	Flickor	4,0	3,5	2,9
			Pojkar	4,0	4,0	2,9
Kollektivisterna		Flickor	4,0	3,5	3,1	
		Pojkar	4,0	3,7	2,9	
Självvärderande känslor	Individualister	Flickor	9,0	7,6	3,0	
		Pojkar	9,0	7,6	2,7	
	Kollektivisterna	Flickor	7,0	6,3	4,1	
		Pojkar	8,0	6,3	3,7	
Fysiska egenskaper	Individualister	Flickor	11,0	9,4	9,2	
		Pojkar	16,0	14,6	6,3	
	Kollektivisterna	Flickor	13,0	12,0	7,2	
		Pojkar	14,0	12,4	7,4	
Färdigheter, talanger och	Individualister	Flickor	12,0	11,4	6,8	
		Pojkar	14,0	12,6	6,6	

Subskala	Grupp		Median	Medelvärde	SD
begåvning	Kollektivist	Flickor	11,0	10,6	7,0
		Pojkar	14,0	12,2	7,4
Psykiskt välmående	Individualist	Flickor	13,0	12,5	9,2
		Pojkar	17,0	16,3	6,6
	Kollektivist	Flickor	13,5	14,1	8,7
		Pojkar	16,0	14,7	9,2
Relationer till föräldrarna och familjen	Individualist	Flickor	20,0	18,3	7,5
		Pojkar	20,0	18,3	6,2
	Kollektivist	Flickor	17,0	16,2	8,2
		Pojkar	15,0	14,2	9,1
Relationer till andra	Individualist	Flickor	15,0	13,9	6,1
		Pojkar	16,0	14,3	6,1
	Kollektivist	Flickor	13,0	12,5	6,1
		Pojkar	11,0	11,3	6,4

Tabell 4

Skillnader mellan individualister och kollektivist i olika aspekter av självkänsla: median rank, Z-värde och statistiska signifikanser (p)

Subskala	Median rank		Z	p
	Individualister	Kollektivist		
Generell känsla av värde	367,41	357,69	-0,46	0,649
Generell känsla av förmåga	366,96	360,32	-0,30	0,763
Självvärderande känslor	375,19	308,45	-3,08	0,002
Fysiska egenskaper	365,69	367,80	-0,10	0,924
Färdigheter, talanger	368,51	351,23	-0,78	0,435
Psykiskt välmående	364,46	368,18	-0,17	0,867
Relationer till föräldrarna	375,38	307,33	-3,08	0,002
Relationer till andra	377,44	298,54	-3,56	0,000

Könsskillnader mellan grupperna

Flickor. Mann-Whitneys test visar att det finns statistiskt signifikanta skillnader mellan kollektivistiska och individualistiska flickor på Självvärderande känslor, $U(1,410) = 8306,00$, $Z = -2,32$, $p = 0,02$, $Mdn_{ind} = 9,00$, $Mdn_{koll} = 7,00$, effektstorlek $P = 0,41$, och på Relationer till föräldrarna, $U(1,410) = 8552,50$, $Z = -2,00$, $p = 0,047$, $Mdn_{ind} = 20,00$, $Mdn_{koll} = 17,00$, effektstorlek $P = 0,42$, varvid kollektivistiska flickor skattar sig lägre (se Tabell 5).

Flickor med kollektivistisk bakgrund har även en icke-signifikant tendens att skatta sig lägre på Relationer till andra och högre på Fysiska egenskaper jämfört med flickor med individualistisk bakgrund.

Tabell 5

Skillnader mellan individualistiska och kollektivistiska flickor i olika aspekter av självkänsla: median rank, Z-värden och p-värden

Subskala	Median rank		Z	p
	Individualister	Kollektivister		
Generell känsla av värde	204,01	214,55	-0,645	0,519
Generell känsla av förmåga	205,29	206,78	-0,090	0,929
Självvärderande känslor	210,90	172,71	-2,321	0,020
Fysiska egenskaper	201,31	230,93	-1,765	0,078
Färdigheter, talanger	207,75	191,82	-0,950	0,342
Psykiskt välmående	203,44	217,99	-0,867	0,386
Relationer till föräldrarna	210,20	176,96	-1,984	0,047
Relationer till andra	210,08	177,70	-1,931	0,053

Pojkar. Mann-Whitneys test visar att det finns statistiskt signifikanta skillnader mellan individualistiska och kollektivistiska pojkar på Självvärderande känslor, $U(1, 320) = 5337,50$, $Z = -2,057$, $p = 0,04$, $Mdn_{ind} = 9,00$, $Mdn_{koll} = 8,00$, effektstorlek $P = 0,41$, Relationer till föräldrarna och familjen, $U(1, 320) = 5034,00$, $Z = -2,532$, $p = 0,011$, $Mdn_{ind} = 20,00$, $Mdn_{koll} = 15,00$, effektstorlek $P = 0,36$, och på Relationer till andra, $U(1, 321) = 4717,00$, $Z = -3,110$, $p = 0,002$, $Mdn_{ind} = 16,00$, $Mdn_{koll} = 11,00$, effektstorlek $P = 0,36$, varvid kollektivister skattar sig lägre (se Tabell 6).

Pojkar med kollektivistisk bakgrund har även en icke-signifikant tendens att skatta sig lägre på Fysiska egenskaper jämfört med pojkar med individualistisk bakgrund.

Könsskillnader inom grupperna

Individualister. Mann-Whitneys test visar att det finns statistiskt signifikanta könsskillnader inom gruppen individualister på Generell känsla av värde, $U(1,625) = 29233,50$, $Z = -4,087$, $p < 0,001$, $Mdn_{flickor} = 5,00$, $Mdn_{pojkar} = 5,00$, effektstorlek $P = 0,30$, på Generell känsla av förmåga, $U(1,625) = 43246,50$, $Z = -2,159$, $p = 0,031$, $Mdn_{flickor} = 4,00$, $Mdn_{pojkar} = 4,00$, effektstorlek $P = 0,45$, på Fysiska egenskaper, $U(1,625) = 31994,00$, $Z = -7,176$, $p < 0,001$, $Mdn_{flickor} = 11,00$, $Mdn_{pojkar} = 16,00$, effektstorlek $P = 0,33$, på Färdigheter, talanger och begåvning, $U(1,625) = 43087,5$, $Z = -2,219$, $p = 0,027$, $Mdn_{flickor} = 12,00$, $Mdn_{pojkar} = 16,00$, effektstorlek $P = 0,33$.

pojkar = 14,00, effektstorlek $P = 0,45$, och på Psykiskt välmående, $U(1,624) = 36991,00$, $Z = -4,876$, $p < 0,001$, $Mdn_{flickor} = 13,00$, $Mdn_{pojkar} = 17,00$, effektstorlek $P = 0,39$ (se Tabell 7).

Tabell 6

Skillnader mellan individualistiska och kollektivistiska pojkar i olika aspekter av självkänsla: median rank, Z-värden och p-värden

Subskala	Median rank		Z	p
	Individualister	Kollektivister		
Generell känsla av värde	163,92	144,38	-1,426	0,154
Generell känsla av förmåga	162,20	154,17	-0,557	0,577
Självvärderande känslor	164,88	135,70	-2,057	0,040
Fysiska egenskaper	164,98	138,39	-1,833	0,067
Färdigheter, talanger	161,31	159,26	-0,141	0,888
Psykiskt välmående	161,52	151,22	-0,707	0,479
Relationer till föräldrarna	165,99	129,38	-2,532	0,011
Relationer till andra	167,72	122,77	-3,100	0,002

Tabell 7

Könsskillnader inom gruppen individualister i olika aspekter av självkänsla: median rank, Z-värden och p-värden

Subskala	Median rank		Z	p
	Flickor	Pojkar		
Generell känsla av värde	287,96	345,96	-4,087	0,000
Generell känsla av förmåga	299,36	330,59	-2,159	0,031
Självvärderande känslor	313,25	311,53	-0,121	0,904
Fysiska egenskaper	267,39	371,81	-7,176	0,000
Färdigheter, talanger	298,91	331,17	-2,219	0,027
Psykiskt välmående	281,59	352,50	-4,876	0,000
Relationer till föräldrarna	321,15	301,30	-1,367	0,172
Relationer till andra	306,97	320,77	-0,949	0,343

Kollektivister. Mann-Whitneys test visar att det inte finns några signifikanta skillnader inom gruppen kollektivister (se Tabell 8).

Tabell 8

*Könsskillnader inom gruppen kollektivisterna i olika aspekter av självkänsla:
median rank, Z-värden och p-värden*

Subskala	Median rank		Z	p
	Flickor	Pojkar		
Generell känsla av värde	53,79	53,15	-0,112	0,911
Generell känsla av förmåga	52,47	54,74	-0,380	0,704
Självvärderande känslor	53,85	53,07	-0,132	0,895
Fysiska egenskaper	52,10	55,19	-0,515	0,607
Färdigheter, talanger	49,48	58,35	-1,481	0,139
Psykiskt välmående	51,46	54,90	-0,577	0,564
Relationer till föräldrarna	56,34	50,07	-1,046	0,296
Relationer till andra	56,07	50,40	-0,947	0,343

Diskussion

Denna studie undersökte skillnader i konstruktion av självkänsla hos barn med individualistisk bakgrund och barn med kollektivistisk bakgrund, som bor i ett individualistiskt samhälle, uppmätt med instrumentet "Jag tycker jag är" (Ouvinen-Birgerstam, 1999). Studien undersökte även könsskillnader i konstruktion av självkänsla både mellan de kulturella grupperna och inom dessa.

Hypotes 1 att barn med individualistisk bakgrund kommer att skatta sig högre på kognitiva subskalor – Fysiska egenskaper, Färdigheter, talanger och begåvning, Relationer till föräldrarna och familjen och Relationer till andra – jämfört med barn med kollektivistisk bakgrund, bekräftades endast delvis. Individualistiska barn skattar sig något högre på två kognitiva subskalor utav fyra – Relationer till föräldrarna och familjen ($P = 0,41$) och Relationer till andra ($P = 0,39$). Den andra delen av Hypotes 1 att barn med kollektivistisk bakgrund kommer att skatta sig högre på affektiva subskalor, bekräftades inte: de skattar sig faktiskt lägre på Självvärderande känslor ($P = 0,41$). Värdena på sannolikhetsmässig effektstorlek P är dock låga: de ligger nära 0,5, vilket tyder på ett lågt samband mellan kulturell tillhörighet och rapporterade nivåer på dessa subskalor. Det verkar samtidigt motsvara nivån på effektstorleken i en liknande tidigare studie, som genomfördes i Tyskland och undersökte självkänsla hos personer med independent och interdependent konstruktion av självet med hjälp av ANOVA (Hannover, Birkner och Pöhlmann, 2006). Då erhöles eta-squared $\eta^2 = 0,06$, vilket ligger på gränsen mellan låg och medium enligt Cohens (1988) klassifikation. Små effektstorlekar kan vara vetenskapligt signifikanta (Cohen, 1988).

Flickor och pojkar med kollektivistisk bakgrund följer ungefär samma mönster i konstruktion av självkänsla uppmätt med ”*Jag tycker jag är*”. Kollektivistiska flickor skattar sig signifikant lägre jämfört med individualistiska flickor på Självvärderande känslor ($P = 0,41$) och Relationer till föräldrarna och familjen ($P = 0,42$). De har även en icke-signifikant tendens att skatta sig lägre än individualistiska flickor på Relationer till andra. Kollektivistiska pojkar skattar sig signifikant lägre jämfört med individualistiska pojkar på Självvärderande känslor ($P = 0,41$), Relationer till föräldrarna och familjen ($P = 0,36$) och Relationer till andra ($P = 0,36$).

Det som skiljer kollektivistiska pojkar och flickor är en icke-signifikant tendens hos kollektivistiska flickor att skatta sig något högre på Fysiska egenskaper jämfört med individualistiska flickor och en icke-signifikant tendens hos kollektivistiska pojkar att skatta sig något lägre på Fysiska egenskaper jämfört med individualistiska pojkar.

Tidigare tvärkulturell forskning som utgår ifrån den tvådimensionella definitionen av självkänsla visade att individer från kollektivistiska kulturer skattar sig lägre på kognitiva komponenter av självkänsla (Cai, Brown, Deng & Oakes, 2007; Tafarodi & Swann, 1996). Det förklaras oftast med högt socialt värde på ödmjukhet i kollektivistiska kulturer. Det förklaras även med att olika kulturer främjar utveckling av olika komponenter av självkänsla: individualistiska kulturer främjar den kognitiva komponenten och kollektivistiska kulturer – den affektiva. Kollektivistiska barn i denna studie skattar sig inte lägre på alla kognitiva aspekter av självkänsla. Sammansättningen av den kollektivistiska gruppen i denna studie är heterogen med väldigt få östasiater, medan kollektivism i tvärkulturell forskning om självkänsla brukar representeras av östasiater. En eventuell förklaring till varför tidigare fynd endast replikerades delvis, kan således bero på skillnader mellan urvalen. Kollektivism kan se olika ut i olika världsdelar, och det är inte det enda kulturella attributet som olika länder skiljer sig på.

Resultaten av denna studie kan inte tillskrivas ackulturation: det skulle i så fall inte finnas några signifikanta skillnader i konstruktion av självkänsla mellan kollektivister och individualister. Det finns inga konsistenta fynd på detta forskningsfält. En del studier tyder på att immigrantbarn inte har lägre självkänsla än infödda barn (Leondari, 2001; Slonim-Nevo & Sharaga, 2000). I en studie hade immigrerade kollektivistiska flickor mer positiva självvärderingar än inhemska individualistiska flickor (Stiles et al., 1998); i en annan studie rapporterade de mer negativa självvärderingar (Sam, 1994). Varierande resultat som erhålls i studier om inhemska barn och barn från immigrantfamiljer kan bero på flera faktorer. Olika studier konceptualiserar och operationaliserar självkänsla på olika sätt och använder olika

metoder. Urvalen kan skilja sig beroende på slumpen. Det finns även unika kontextuella faktorer: tidigare forskning utfördes exempelvis i länder som Grekland, Israel och Norge och under olika tidsperioder.

De tre subskalorna där det finns signifikanta skillnader i denna studie (Självvärderande känslor, Relationer till föräldrarna och familjen och Relationer till andra), har relationer som gemensam nämnare (självvärderande känslor genomsyrar alla sociala interaktioner enligt Scheff, 2000). Detta tyder på att eventuella förklaringar till dessa skillnader kan botten i processer som pågår i socialt organiserade system, som barn är inbäddade i. För att kunna förstå en individ under utveckling är det nödvändigt att undersöka hela ekologiska systemet i vilket han eller hon är inbäddad (Bronfenbrenner, 1979). Trots att barnen från olika kulturella grupper i denna studie bor i samma land, ser deras ekologiska system väldigt olika ut på alla nivåer. Kollektivistiska barn uppfostras utifrån andra principer och värderingar än individualistiska barn (Bronfenbrenner, 1972; Wang & Ollendick, 2001). Det kan hända att de konstruerar sin självkänsla på ett annat sätt och enligt andra ideal till följd av det (Wang & Ollendick, 2001). En annan faktor som är unik för immigrerade barn är en eventuell diskrepans i ackulturationsnivåer mellan dem och deras föräldrar. Det är allmänt svårare för en individ att förändra självbilden efter att han eller hon fyllt femton år (Minoura, 1992). Kim, Chen, Wang, Shen och Orozco-Lapray (2013) hävdar att denna diskrepans inom familjen påverkar tonåringars depressiva symtom och akademisk prestation samt förorsakar konflikter i familjer. Kollektivistiska barn handskas förmodligen med skilda värderingar och rollkrav hemma och i skolan. Utvecklingspotentialen för barnet förbättras samtidigt om rollkrav och värderingar hemma och i skolan är kompatibla (Bronfenbrenner, 1979). Immigrerade barns erfarenhet av skolan kan skilja sig från svenska barns erfarenhet av skolan även i andra avseenden: det finns exempelvis empiriskt stöd för tydligt samband mellan upplevelse av att vara diskriminerad av medlemmar av den dominanta kulturen (vilket är en av de största ackulturativa stressorer) och ”psykologiska symtom” bland immigranter (Vedder, Vijver & Liebkind, 2006). Även processer på makronivån i samhället påverkar barn från olika kulturella grupper på olika sätt och i olika utsträckning.

Kollektivistiska flickor har en tendens att skatta sig något högre än individualistiska flickor på Fysiska egenskaper, vilket replikerar fynd från två tidigare studier (se Hjern, 1998, refererad till i Almqvist, 2006; Stiles et al., 1998). En eventuell förklaring kan ha med storlekar av grupper att göra: flickor bedömer sitt utseende mer negativt efter att de kommit upp i adolescensen (Hargreaves & Tiggemann, 2002), och de är fler i den individualistiska gruppen eftersom själva gruppen är cirka sex gånger så stor. En annan eventuell faktor är

exponering för olika massmedia- och internetresurser – utländska i fall av immigrantflickor – som förmodligen framställer olika skönhetsideal.

Kollektivistiska pojkar har däremot en tendens att skatta sig något lägre på Fysiska egenskaper jämfört med individualistiska pojkar. Adolescenta pojkar är allmänt inte lika kritiska mot sitt utseende som flickor (Hargreaves & Tiggemann, 2002). Att kollektivistiska pojkar skattar sig något lägre än individualistiska pojkar kan bero på att de har annorlunda utseende jämfört med den etniska majoriteten och förhåller sig inte lika positivt till det som kollektivistiska flickor. De flesta kollektivistiska barn i detta urval kommer från Mellanöstern och forna Jugoslavien. I de fall utseende signalerar en annorlunda etnisk härkomst uppmärksammas det alltid av andra. Varför kollektivistiska pojkar och flickor förhåller sig olika till sitt annorlunda utseende behöver undersökas.

Hur ser könsskillnader ut inom de kulturella grupperna?

Individualistiska flickor skattar sig signifikant lägre än individualistiska pojkar på Generell känsla av värde ($P = 0,30$), Generell känsla av förmåga ($P = 0,45$), Fysiska egenskaper ($P = 0,33$), Färdigheter, talanger och begåvning ($P = 0,45$) och Psykiskt välmående ($P = 0,39$). Värden på effektstorlekar är låga, med de största värdena för Generell känsla av värde och Fysiska egenskaper. Även Gentile et al. (2009) rapporterar låga till medium effektstorlekar för könsskillnader på de skalor där det fanns skillnader.

Resultatet replikerar delvis tidigare forskning. Att individualistiska flickor i denna studie skattar sig lägre än individualistiska pojkar på Generell känsla av värde, Generell känsla av förmåga och Fysiska egenskaper och att det inte finns statistiskt signifikanta skillnader på subskalor som mäter relationer, ligger i linje med tidigare forskning (Gentile et al., 2009; Kling et al., 1999). I denna studie skattar sig flickor lägre även på Färdigheter, talanger och begåvning och Psykiskt välmående, vilket skiljer sig från resultaten i metaanalysen av Gentile et al. (2009), där det inte fanns signifikanta skillnader på analogiska subskalor. Det kan bero på att tidigare studier använde andra mätinstrument och andra metoder, att deras urval skilde sig från urvalet i denna studie och att det finns unika kontextuella faktorer i Sverige som behöver undersökas.

Subskalorna Generell känsla av värde och Generell känsla av förmåga hypotiserar i denna studie att avspegla grundläggande, omedveten relation till självet. Subskalan Generell känsla av värde består av items ”För det mesta är jag nöjd med mig själv”, ”Jag känner mig älskad hemma” och ”Jag är en lycklig person”. Subskalan Generell känsla av förmåga innehåller items ”Jag är dum i det mesta”, ”Jag har lätt att lära mig”, ”Andra gör saker bättre än jag” och ”Jag ger lätt upp”. Att individualistiska flickor skattar sig signifikant lägre än

individualistiska pojkar på Generell känsla av värde och Generell känsla av förmåga är särskilt oroväckande, då det skulle kunna tyda på att interaktioner mellan föräldrar och döttrar kan skilja sig från interaktioner mellan föräldrar och söner till och med innan barn utvecklar verbalt själv. Effektstorleken för subskalan Generell känsla av värde var dessutom störst för denna studie. Varför svenska flickor och pojkar skiljer sig i grundsjälvkänsla behöver undersökas.

Individualistiska flickor skattar sig signifikant lägre än individualistiska pojkar på Fysiska egenskaper. Det är ofta svårare för flickor och kvinnor i individualistiska kulturer att ha en positiv inställning till sitt utseende på grund av budskap som skickas av massmedia och som uppmuntrar extremt höga standarder på utseende för kvinnor (Fredrickson & Roberts, 1997). Flickor upplever ett tryck som kommer från massmedia, familj och vänner (Wertheim, Paxton, Shultz & Muir, 1997). De blir även mer negativt inställda mot sitt utseende i adolescensen (Hargreaves & Tiggemann, 2002).

Flickor med individualistisk bakgrund skattar sig lägre än pojkar med individualistisk bakgrund även på Psykiskt välmående. Tidigare forskning tyder på att flickor har tendens att internalisera problem och uppleva mer ångest och depressiva symtom jämfört med pojkar (Phinney, Berry, Sam & Vedder, 2006). En alternativ förklaring till det bottnar i systematiska skillnader i hur flickor och pojkar uppfostras. Föräldrar kommunicerar förväntade roller, relationer och färdigheter genom att bemöta söner och döttrar på olika sätt (Rogoff, 2003). Barn anammar sådan kommunikation väldigt snabbt. De lär sig dessutom genom att observera olika könsroller och genom att delta i könspräglade aktiviteter (Rogoff, 2003). Både fäder och mödrar varierar sitt socialiseringsbeteende beroende på barnets kön: de kan exempelvis uppmuntra döttrar till att uttrycka ledsnad eller ilska och söner – till att avstå ifrån det (Chaplin, Cole & Zahn-Waxler, 2005; Fivush, Brotman, Buckner & Goodman, 2000). Det tyder på att pojkar och flickor förmodligen konstruerar sin självkänsla på olika sätt, samtidigt som det kan vara så att maskulina egenskaper har högre värde i vissa samhällen (Stiles et al., 1998). Katz (2008) skriver:

It is somewhat ironic . . . that gender differences are generally interpreted as a masculine advantage. Assertiveness and self-confidence are often taken as the criteria of psychological health, just as masculine strengths are valued culturally . . . factors such as nurturance, emotional expressiveness, and intimate communications skills are ignored as health indices, just as criminality and disorder are ignored as indices of pathology in favor of depression and low self-esteem. The emphasis is particular paradoxical in

this instance, because of the long tradition of psychodynamic theory that suggests that it is healthier to express than repress. Nevertheless, if the women are affect expressers, they are deemed less healthy (s. 314).

Skillnader i Psykiskt välmående mellan individualistiska pojkar och flickor kan således förklaras med olika uppfostran av flickor och pojkar; med olika krav samhällen ställer på könen och med olika värden som kvinnliga och manliga egenskaper kan ha i samhällen.

Det fanns inte några signifikanta könsskillnader inom gruppen immigrerade kollektivist, vilket ligger i linje med tidigare forskning om kollektivist (Marčič & Kobal Grum, 2011). Marčič och Kobal Grum (2011) fann inga skillnader mellan slovenska (kollektivistiska) män och kvinnor i subskalor analogiska till dem som användes i denna studie. Att deras och denna studies kollektivistiska deltagare befinner sig i ett kollektivistiskt respektive individualistiskt samhälle, mot bakgrund av de upptäckta könsskillnaderna i den individualistiska gruppen, talar för skillnader i kollektivistisk och individualistisk uppfostran. Även exponering för olika – svenska och utländska – massmediaresurser som förmodligen framställer olika ideal, inklusive skönhetsideal, skulle kunna vara en annan eventuell faktor. Skyddsfaktorer som kollektivistiska flickor kan ha behöver undersökas. Ytterligare en förklaring till frånvaron av könsskillnader hos barn med kollektivistisk bakgrund i denna studie är de inte kunde fångas av mätinstrumentet.

Metoddiskussion

Urvalet i denna studie är stort (731 personer). Slumpmässigt urval som skulle garantera representativitet är svårt att genomföra praktiskt. Skolor som tackade ja till deltagandet i denna studie skulle kunna ha någon gemensam egenskap som kunde påverka utfallet. De är nära 40 till antalet och ligger i olika områden i södra Sverige. Det kan finnas faktorer som är unika för skolor i södra Sverige och som kunde påverka resultatet, men resultaten kan, med en viss försiktighet, generaliseras till andra barn i hela Sverige.

Bortfallet på grund av skolfrånvaro och på grund av att barn eller deras föräldrar valde att inte delta i studien utgör 16,4 %. Det kan vara så att bortfallet samvarierar med den oberoende variabeln och att det påverkade utfallet av studien.

Indelning av deltagare i grupper utfördes med hjälp av ett instrument på Hofstedes hemsida, som skapades utifrån hans mångåriga tvärkulturella forskning. Vid indelningen fanns det ingen bestämd information om utländska barns kulturella bakgrund förutom språket som de talar hemma. Även om ursprungslandet i vissa fall var ganska uppenbart (när barnet skrev ”ganianska”), kunde det inte härledas med full säkerhet i en del andra fall. Engelska har

exempelvis status av ett statligt språk inte bara i individualistiska Storbritannien och USA, utan också i kollektivistiska Indien, Pakistan, Nigeria och Hongkong. Det finns dessutom en variation på independent-interdependent-dimensionen av konstruktion av självet inom en och samma kultur, även om intrakulturell variation förväntas vara lägre än interkulturell (Wang & Ollendick, 2001). Gruppindelningen var således inte exakt.

Mätinstrumentet som användes, ”*Jag tycker jag är*”, standardiserades i Sverige och har både god reliabilitet och validitet. Det har framgångsrikt använts både i forskningssyften och kliniskt sedan 1980-talet. Reliabiliteten för de subskalor, som konstruerades utöver de ordinarie subskalorna för ändamålet av denna studie – Generell känsla av förmåga, Generell känsla av värde och Självvärderande känslor – var något lägre än vad som krävs. Det kan förklaras med ett litet antal items som ingår i dessa. Subskalorna konstruerades ur befintliga items i efterhand. I en eventuell senare studie kan det rekommenderas att inkludera andra frågor för att höja reliabiliteten av dessa subskalor.

Barnen fyllde i frågeformuläret på egen hand. Självrapportering innebär att svar kommer att filtreras av olika faktorer som påverkar självperception, oavsett respondenters intentioner (Mruk, 2006). Ytterligare problem kan uppstå om respondenter är oroliga, arga eller misstänksamma (Mruk, 2006). De flesta har tendens att skatta sig mer positivt på positiva egenskaper och mindre negativt på negativa egenskaper (Wells & Marwell, 1976). En annan vanlig företeelse är social önskvärdhet som kan generera ”falska positiva värden” (Baumeister et al., 2003). Social önskvärdhet kan samtidigt leda till olika effekter i olika kulturella grupper, beroende på vilka idealbilder de har.

För dataanalys användes Mann-Whitneys test. Icke-parametriska test har lägre power än de test som antar normalfördelning av data, vilket innebär en ökad risk att förbise i verklighet existerande skillnader. De utnyttjar inte all information om fördelningen som ges i data. Å andra sidan fungerar icke-parametriska test för data som inte är normalfördelade, vilket är fallet i denna studie, och för mindre urval. De är även robusta mot outliers.

De grupper som användes i studien skiljer sig på många parametrar utöver kollektivism-individualism-dimensionen. En del faktorer kan vara unika för den utländska gruppen: till exempel diskrepans i ackulturationsnivåer inom familjen, olika värderingar och rollkrav hemma och i skolan, föräldrar som är flyktingar och/eller är traumatiserade, diskriminering och tillgång till annorlunda massmedia. Dessa faktorer spelar inte in för den svenska gruppen. Komplexiteten kräver försiktighet i tillskrivningen av observerade skillnader till någon specifik parameter.

Det gjordes ett försök att bygga in vissa av dessa faktorer i studien genom att undersöka skillnader först och främst mellan kollektivistiska och individualistiska immigrantbarn. Gruppen immigrerade individualister består av endast femton personer vilket var svårt att påverka: det finns inte tillgängliga registeruppgifter som skulle tillåta forskarna att balansera ut data genom att finna och inkludera fler immigrerade barn med individualistisk bakgrund i studien.

Underförstått antagande i detta arbete var att barn som representerar olika subkulturer i Sverige konstruerar sin självkänsla utifrån samma kriterier och lägger lika mycket vikt vid de olika kriterierna. Det verkar rimligt: deltagarna bor i ett och samma land (Sverige) under en och samma tidsperiod (2010-2012) och går i en svensk skola. Immigrerade barn förväntas dessutom ackultureras, det vill säga förändra sin självbild utifrån den nya kulturens ”regler”, och det finns studier som tyder på att sådana förändringar sker (Heine & Lehman, 2004). Föräldrarna, som spelar minst lika stor roll i uppfostran som skolan, kan samtidigt ställa andra krav på barnet och uppfostra det enligt sina egna kulturella värderingar. Det finns värderingar som är gemensamma för olika kulturer, men det brukar finnas en hel del skillnader. Wang och Ollendick (2001) nämner exempelvis att akademisk kompetens är lika viktigt i amerikansk (individualistisk) och kinesisk (kollektivistisk) kultur, men skillnader avseende andra aspekter är många och stora, vilket betyder att barnen i de olika kulturerna kommer att bedöma sig utifrån *olika* kriterier. Samma kriterier kan dessutom vara *olika viktiga* i olika kulturer eller subkulturer. Det kan hända att vissa aspekter, som skulle kunna påverka utfallet hos barn med kollektivistiska föräldrar, inte var inkluderade i instrumentet.

Ett annat underförstått antagande i detta arbete var att män och kvinnor konstruerar sin självkänsla på samma sätt, vilket inte heller behöver stämma överens med verkligheten. Föräldrar bemöter sina döttrar och söner på olika sätt och börjar socialisera dem i könsroller väldigt tidigt, vilket innebär att pojkar och flickor bedömer sig utifrån olika kriterier. I en tidigare studie (Marčič & Kobal Grum, 2011) skattade sig kvinnor högre på subskalor som mäter interdependenta aspekter av konstruktion av självet. Sådana subskalor ingick inte i mätinstrumentet i denna studie.

De två antagandena i detta arbete tyder på att metoden a priori inte gynnade flickor från alla grupper och barn med utländsk bakgrund i samma utsträckning som den gynnade pojkar från den individualistiska gruppen.

Förslag till framtida forskning

I en eventuell senare kvantitativ studie kan det rekommenderas att förändra metoden något för att ta hänsyn till att svenska kvinnor och personer med kollektivistisk bakgrund förmodligen konstruerar sin självkänsla utifrån andra kriterier än svenska män. Utöver det klassiska frågeformuläret ”*Jag tycker jag är*” och frågan ”*Vilket språk talar ni hemma?*”, kan det vara fördelaktigt att inkludera skalor som mäter interdependenta aspekter av självet och självkänsla. Independens och interdependens är psykologiska variabler som motsvarar kulturella attribut individualism och kollektivism. Genom att inkludera skalor som mäter interdependens skulle forskare kunna ta hänsyn till intrakulturell variation på interdependens-independens-dimensionen, till att kvinnor är mer interdependenta än män och till att kollektivistiska immigranter konstruerar sin självkänsla enligt interdependenta ideal. Det kan även vara fördelaktigt att inkludera kontrollfrågor om hur viktiga olika aspekter av självkänsla är för olika individer. Det skulle även lösa problemet att immigrerade individualister är för få till antalet, som alternativt kan lösas med hjälp av planerad rekrytering. Det kan rekommenderas att lägga till frågor som mäter grundsjälvkänsla på ett mer tydligt sätt än de subskalor som konstruerades ur befintliga items i efterhand. Eventuell uppskattning av tiden i den nya kulturen och barnets ålder skulle tillåta att undersöka påverkan av dessa faktorer på utfallsvariabler.

En kvalitativ studie kan behövas för att undersöka förklaringar till de upptäckta skillnaderna. Forskare kan exempelvis dels intervjua och observera barn med en specifik utländsk kollektivistisk bakgrund och deras föräldrar i Sverige, dels intervjua och observera svenska barn och deras föräldrar i ett motsvarande kollektivistiskt land (till exempel enligt uppgifter från Svenska kyrkan bor det 5 000 skandinaver i Dubai, som ligger i kollektivistiska Förenade Arabemiraten) med eventuellt fokus på social jämförelse och psykologiska aspekter av ackulturation.

Slutsatser och implikationer

Barn från den kollektivistiska gruppen skattar sig lägre än barn från den individualistiska gruppen på subskalorna Relationer till föräldrarna och familjen, Relationer till andra och Självvärderande känslor. De tre subskalorna har relationer och sociala emotioner som gemensam faktor, vilket tyder på att immigrantbarn påverkas av unika sociala processer i sin omgivning.

Bilden av könsskillnader ser olika ut för de två kulturella grupperna. Det finns inga signifikanta könsskillnader inom den kollektivistiska gruppen. Svenska flickor skattar sig

däremot lägre än svenska pojkar på Generell känsla av värde, Generell känsla av förmåga, Fysiska egenskaper, Färdigheter, talanger och begåvning och Psykiskt välmående.

Dessa fynd ligger i stort sett i linje med tidigare forskning. Effektstorlekar i denna studie var till stor del låga, vilket också är konsistent med tidigare forskning avseende både tvärkulturella skillnader i självkänsla och könsskillnader.

Det skulle kunna vara så att svenska flickor och immigrantbarn med kollektivistisk bakgrund dels konstruerar sin självkänsla utifrån andra principer än svenska pojkar, dels påverkas av unika sociala och kulturella faktorer. Dessa faktorer behöver undersökas och inkorporeras i framtida forskning.

Vid psykologiskt arbete med barn kan det rekommenderas att vara medveten om de upptäckta existerande skillnaderna mellan olika kulturer och mellan kön, samt om eventuella förklaringar till dessa. Det är även viktigt att psykologer undersöker sina egna kulturella föreställningar och värderingar för att kunna jobba med barn av motsatt kön eller med en annan kulturell bakgrund på ett effektivt sätt. Att barn med kollektivistisk bakgrund skattade sig något lägre på subskalan Relationer till föräldrarna och familjen kan betyda att familjeterapi är att föredra i vissa fall.

Referenslista

- Almqvist, K. (2006). Identitet och etnicitet. I A. Frisén & P. Hwang (Red.), *Ungdomar och identitet* (ss. 553–617). Stockholm: Natur och Kultur.
- Baumeister, R. F., Campbell, J. D., Krueger, J. I., & Vohs, K. D. (2003). Does high self-esteem cause better performance, interpersonal success, happiness, or healthier lifestyles? *Psychological Science in the Public Interest*, 4, 1–44.
- Benet-Martínez, V., & Oishi, S. (2008). Culture and Personality. I O.P. John, R.W. Robins & L.A. Pervin (Red.), *Handbook of personality: Theory and research* (ss. 542–567). New York: Guilford Publications.
- Birgerstam, P. (2013). *Jag tycker jag är – 2: Bedömning av barn och ungdomars självkänsla*. Stockholm: Hogrefe.
- Bowlby, J. (1969). *Attachment and loss: Vol 1. Attachment*. New York: Basic Books.
- Brace, N., Kemp, R., & Snelgar, R. (2009). *SPSS for psychologists*. UK: Palgrave Macmillian.
- Brewer, M.B., & Chen, Y. R. (2007). Where (who) are collectives in collectivism? Toward conceptual clarification of individualism and collectivism. *Psychological review*, 114 (1), 133–151.
- Bronfenbrenner, U. (1972). *Två barndomsvärldar: Barnuppfostran i Sovjetunionen och USA*. Stockholm: Wahlström & Widstrand.
- Bronfenbrenner, U. (1979). *The ecology of human development: Experiments by nature and design*. Cambridge, Massachusetts: Harvard University Press.
- Brown, J.D., & Dutton, K.A. (1995). The thrill of victory, the complexity of defeat: Self-esteem and people's emotional reactions to success and failure. *Journal of Personality and Social Psychology*, 68, 712–722.
- Butler, A. C., Hokanson, J. E., & Flynn, H. A. (1994). A comparison of self-esteem lability and low trait self-esteem as vulnerability factors for depression. *Journal of Personality and Social Psychology*, 66, 166–177.
- Cai, H., Brown, J. D., Deng, C., & Oakes, M.A. (2007). Self-esteem and culture: Differences in cognitive self-evaluations or affective self-regard? *Asian Journal of Social Psychology*, 10(3), 162–170.
- Campbell, J. D., Trapnell, P. D., Heine, S. J., Katz, I., Lavalley, L. F., & Lehman, D. R. (1996). Self-concept clarity: Measurement, personality correlates, and cultural boundaries. *Journal of Personality and Social Psychology*, 70, 141–156.

- Chaplin, T. M., Cole, P. M., & Zahn-Waxler, C. (2005). Parental socialization of emotion expression: Gender differences and relations to child adjustment. *Emotion, 5*(1), 80–88.
- Chung, T., & Mallery, P. (1999/2000). Social comparison, individualism-collectivism, and self-esteem in China and the United States. *Current Psychology, 18*(4), 340–352.
- Cohen, J. (1988). *Statistical Power Analysis for the Behavioral Sciences* (2:a uppl.). New York: Lawrence Erlbaum Associates, Publishers.
- Crocker, J., & Luhtanen, R. (1990). Collective self-esteem and ingroup bias. *Journal of Personality and Social Psychology, 58*, 60–67.
- Dunerfeldt, M., Elmund, A., & Söderström, B. (2010). *Bedömningsinstrument inom BUP i Stockholm: Kartläggning och faktasammanställning*. Hämtad den 16:e oktober 2013, från barn- och ungdomspsykiatrins (BUP) i Stockholms läns hemsida: <http://www.bup.se/Global/Utvecklingsarbete/publicerat/andra/Bed%C3%B6mningsinstrument.pdf>
- Erikson, E.H. (1959). *Identity and the life cycle*. Psychological Issues (Monograph No.1). New York: International University Press.
- Feather, N. T., & McKee, I. R. (1993). Global self-esteem and attitudes toward the higher achiever for Australian and Japanese students. *Social Psychology Quarterly, 56*, 65–76.
- Fivush, R., Brotman, M. A., Buckner, J. P., & Goodman, S. H. (2000). Gender differences in parent-child emotion narratives. *Sex Roles, 42*(3–4), 233–253.
- Fonagy, P., Gergely, G., & Target, M. (2007). The parent-infant dyad and the construction of the subjective self. *Journal of Child Psychology and Psychiatry, 48*(3/4), 288–328.
- Fredrickson, B. L., & Roberts, T. A. (1997). Objectification theory: Toward understanding women's lived experiences and mental health risks. *Psychology of Women Quarterly, 21*, 173–206.
- Gawronski, B., & Bodenhausen, G. V. (2006). Associative and propositional processes in evaluation: An integrative review of implicit and explicit attitude change. *Psychological Bulletin, 132*, 692–731.
- Gecas, V. (1982). The self-concept. *Annual Review of Sociology, 8*, 1–33.
- Gentile, B., Grabe, S., Dolan-Pascoe, B., Twenge, J.M., Wells, B.E., & Maittino, A. (2009). Gender differences in domain-specific self-esteem: A meta-analysis. *Review of general psychology, 13*(1), 34–45.

- Grissom, R.J., & Kim, J.J. (2005). *Effect sizes for research: A broad practical approach*. Mahmah, NJ: Lawrence Erlbaum Associates, Publishers.
- Hannover, B., Birkner, N., & Pöhlmann, C. (2006). Ideal selves and self-esteem in people with independent or interdependent self-construal. *European Journal of Social Psychology*, 36, 119–133.
- Hargreaves, D., & Tiggemann, M. (2002). The role of appearance schematicity in the development of adolescent body dissatisfaction. *Cognitive Therapy and Research*, 26, 691–700.
- Harter, S. (2008). The developing self. I W. Damon & R.M. Lerner (Red.), *Child and adolescent development: An advanced course* (ss. 216–263). New Jersey: Wiley.
- Harter, S. (2012). *Self-perception profile for adolescents: Manual and Questionnaires. Revision, 1988*. Hämtad den 19:e oktober, 2013, från University of Denver, Department of Psychology's hemsida:
<https://portfolio.du.edu/SusanHarter/page/44210>.
- Heine, S.J., Lehman, D. R., Peng, K., & Greenholtz, J. (2002). What's Wrong With Cross-Cultural Comparisons of Subjective Likert Scales? The Reference-Group Effect. *Journal of Personality and Social Psychology*, 82(6), 903–918.
- Heine, S.J., & Lehman, D.R. (2004). Move the body, change the self: Acculturative effects of the self-concept. I M. Schaller & C.S. Crandall (Red.), *The psychological foundations of culture* (ss. 305–331). Mahwah: Erlbaum.
- Hjern, A. (1998). Migration till segregation – en folkhälsorapport om barn med utländskt ursprung i Stockholm. Rapport nr 1998:1 från Centrum för Barn- och Ungdomshälsa, Samhällsmedicin Syd, Stockholms läns landsting.
- Hofstede, G. (1980). *Culture's consequences: International differences in work-related values*. Beverly Hills: Sage.
- Hofstede, G. (u.å.). *What about Slovenia?* Hämtad den 16:e november, 2013, från G. Hofstedes hemsida: <http://geert-hofstede.com/slovenia.html>
- Hui, C. H., & Triandis, H. C. (1986). Individualism– collectivism: A study of cross-cultural researchers. *Journal of Cross-Cultural Psychology*, 17, 225–248.
- Jacoby, M. (1996). *Shame and the origins of self-esteem: A Jungian approach*. London: Routledge.
- James, W. (1890). *Principles of psychology, Vol.1*. New York: Henry Holt.
- Johnson, M. (2003). *Självkänsla och anpassning*. Lund: Studentlitteratur.

- Katz, P. A. (2008). Theories of female personality. I F. L. Denmark & M. A. Paludi (Red.), *Psychology of women: A handbook of issues and theories* (2:a uppl.) (ss. 303–331). Westport: Praeger.
- Kim, S.Y., Chen, Q., Wang, Y., Shen, Y., & Orozco-Lapray, D. (2013). Longitudinal linkages among parent-child acculturation discrepancy, parenting, parent-child sense of alienation, and adolescent adjustment in Chinese immigrant families. *Developmental Psychology, 49*(5), 900–912.
- Kitayama, S., & Karasawa, M. (1997). Implicit self-esteem in Japan: Name letters and birthday numbers. *Personality and Social Psychology Bulletin, 23*, 736–742.
- Kitayama, S., Markus, H. R., Matsumoto, H., & Norasakkunkit, V. (1997). Individual and collective processes in the construction of the self: Self-enhancement in the United States and self-criticism in Japan. *Journal of Personality and Social Psychology, 72*, 1245–1267.
- Kling, K. C., Hyde, J. S., Showers, C. J., & Busswell, B.N. (1999). Gender differences in self-esteem: a meta-analysis. *Psychological Bulletin, 125*(4), 470–500.
- Kobayashi, C., & Greenwald, A. G. (2003). Implicit-explicit differences in self-enhancement for Americans and Japanese. *Journal of Cross-Cultural Psychology, 34*, 522–541.
- Kwan, V. S., Bond, M. H., & Singelis, T. M. (1997). Pancultural explanations for life satisfaction: Adding relationship harmony to self-esteem. *Journal of Personality and Social Psychology, 73*, 1038–1051.
- Leary, M. R., Tambor, E. S., Terdal, S. K., & Downs, D. K. (1995). Self-esteem as an interpersonal monitor: The sociometer hypothesis. *Journal of personality and social psychology, 68*(3), 518–530.
- Leondari, A. (2001). The impact of acculturation on immigrant children's self-perceptions, feelings of loneliness and social status. *Educational and child psychology, 18*, 35–46.
- Mahler, M. S., Pine, F., & Bergman, A. (1975). *The psychological birth of the human infant*. New York: Basic Books.
- Marčič, R., & Kobal Grum, D. (2011). Gender differences in self-concept and self-esteem components. *Studia Psychologica, 53*(4), 373–384.
- Markus, H. R., & Kitayama, S. (1991). Culture and the self: Implications for cognition, emotion, and motivation. *Psychological review, 98*(2), 224–253.

- McCrae, R. R., & Costa Costa, P. T., Jr. (1999). A five-factor theory of personality. I L.A. Pervin & O. P. John (Red.), *Handbook of personality: theory and research* (ss. 139–153). New York: Guilford Press.
- Mead, G. H. (1934). *Mind, self and society*. Chicago: University of Chicago Press.
- Mikulincer, M., & Shaver, P. (2007). *Attachment in adulthood: Structure, dynamics and change*. New York: The Guilford Press.
- Minoura, Y. (1992). A sensitive period for the incorporation of a cultural meaning system: A study of Japanese children growing up in the United States. *Ethos*, 20, 304–339.
- Mruk, S. J. (2006). *Self-esteem research, theory, and practice: Toward a positive psychology of self-esteem* (3:e uppl.). New York: Springer Publishing Company.
- Ouvinen-Birgerstam, P. (1999). *Jag tycker jag är: Manual*. Stockholm: Psykologförlaget AB.
- Phinney, J. S., Berry, J.W., Sam, D. L., & Vedder, P. (2006). Understanding immigrant youth: Conclusions and Implications. I J. W. Berry, J. S. Phinney, D. L. Sam & P. Vedder (Red.), *Immigrant youth in cultural transition: Acculturation, identity, and adaptation across national contexts* (ss. 211–234). Mahwah, N. J.: Lawrence Erlbaum Associates, Publishers.
- Rosenberg, M. (1965). *Society and the adolescent self-image*. Princeton, NJ: Princeton University Press.
- Rogoff, B. (2003). *The cultural nature of human development*. New York: Oxford University Press.
- Sam, D. L. (1994). The psychological adjustment of young immigrants in Norway. *Scandinavian Journal of Psychology*, 35, 240–253.
- Scheff, T. J. (2000). Shame and the social bond: A sociological theory. *Sociological Theory*, 18(1), 84–99.
- Schmitt, D. P., & Allik, J. (2005). Simultaneous administration of the Rosenberg self-esteem scale in 53 nations: Exploring the universal and culture-specific features of global self-esteem. *Journal of personality and social psychology*, 89(4), 623–642.
- Slonim-Nevo, V., & Sharaga, Y. (2000). Psychological and social adjustment of Russian-born and Israeli-born Jewish adolescents. *Child and adolescent social work journal*, 17, 455–475.
- Spencer-Rodgers, J., Wang, L., & Hou, J. (2004). Dialectical self-esteem and East-West differences in psychological well-being. *Personality and social psychology bulletin*, 30(11), 1416–1432.

- Statistiska centralbyrån. *Befolkningsstatistik, 1:a halvåret 2013*. Hämtat den 22:a september 2013 från http://www.scb.se/Pages/Product____25785.aspx
- Statistiska centralbyrån. *Fortsatt ökning av utrikes födda i Sverige*. Hämtat den 22:a september 2013 från http://www.scb.se/Pages/Article____360678.aspx
- Statistiska centralbyrån. *Andelen barn som invandrar till Sverige ökar*. Hämtat den 22:a september 2013 från http://www.scb.se/Pages/Article____353524.aspx
- Stern, D. (1991). *Spädbarnets interpersonella värld*. Lund: BTJ.
- Stern, D. (1995). Self/other differentiation in the domain of intimate socio-affective interaction: Some considerations. I P. Rochat (Red.), *The self in infancy: Theory and research* (ss. 419–429). Amsterdam: Elsevier.
- Stiles, D. A., Gibbons, J. L., Sand, T., & Krull, J. (1998). "Now I am living in Norway": Immigrant girls describe themselves. *Cross-cultural research: The journal of comparative social science*, 32, 279–298.
- Tafarodi, R. W., & Milne, A. B. (2002). Decomposing global self-esteem. *Journal of Personality*, 70, 443–483.
- Tafarodi, R. W., & Swann, W. B., Jr. (1995). Self-liking and self-competence as dimensions of global self-esteem: Initial validation of a measure. *Journal of Personality Assessment*, 65(2), 322–342.
- Tafarodi, R. W., & Swann, W. B., Jr. (1996). Individualism-collectivism and global self-esteem: Evidence for a cultural trade-off. *Journal of Cross-Cultural Psychology*, 27(6), 651–672.
- Tafarodi, R. W., & Walters, P. (1999). Individualism-collectivism, life events, and self-esteem: A test of two trade-offs. *European Journal of Social Psychology*, 29, 797–814.
- Tomkins, S. S. (1987). Shame. I D.L. Nathanson (Red.), *The many faces of shame* (ss.133–161). New York and London: Guilford Press.
- Trevarthen, C., & Aitken, K. J. (2001). Infant intersubjectivity: Research, theory, and clinical applications. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 42, 3–48.
- Triandis, H. C. (1996). The psychological measurement of cultural syndromes. *American psychologist*, 51, 407–415.
- Vedder, P., van de Vijver, F. J. R., & Liebkind, K. Predicting immigrant youths' adaptation across countries and ethnocultural groups. I J. W. Berry, J. S. Phinney, D. L. Sam & P. Vedder (Red.), *Immigrant youth in cultural transition: Acculturation*,

- identity, and adaptation across national contexts* (ss. 143–165). Mahwah, N.J.: Lawrence Erlbaum Associates, Publishers.
- Vygotsky, L. S. (1983). *Verksamling. Vol.3: Psykets utveckling*. Moscow: APN. Arbetet skrevs 1931. [Выготский, Л.С. (1983). *Собрание сочинений. Том 3: Проблемы развития психики*. Москва: Академия педагогических наук.]
- Wang, Y., & Ollendick, T. (2001). A cross-cultural and developmental analysis of self-esteem in Chinese and Western children. *Clinical Child and Family Psychology Review*, 4(3), 253–271.
- Wells, L. E., & Marwell, G. (1976). *Self-esteem: Its conceptualization and measurement*. Beverly Hills: Sage Publications.
- Wertheim, E. H., Paxton, S. J., Shultz, H. K., & Muir, S. L. (1997). Why do adolescent girls watch their weight? An interview study examining sociocultural pressures to be thin. *Journal of Psychosomatic Research*, 42, 345–355.
- Winnicott, D. (2003). *Lek och verklighet*. Stockholm: Natur och Kultur. Först publicerad 1971.
- Yamaguchi, S., Greenwald, A. G., Banaji, M. R., Murakami, F., Chen, D., Shiomura, K., Kobayashi, C., Cai, H., & Krendl, A. (2007). Apparent universality of positive implicit self-esteem: Short report. *Psychological Science*, 18(6), 498–500.
- Zhang, J., & Norvilitis, J. M. (2002). Measuring Chinese psychological well-being with Western developed instruments. *Journal of Personality Assessment*, 79(3), 492–511.
- Zeigler-Hill, V. (2011). The connections between self-esteem and psychopathology. *The Journal of Contemporary Psychotherapy*, 41, 157–164.